

Első évfolyam.

19. szám.

1877. augusztus 10.

DEBRECENI HETI LAP

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Kiadó és főmunkatárs :

GRÓF CSÁKY ALFONZ.

Szerkesztő :

DENGI JÁNOS.

Rendes munkatársak:

Abafi Lajos, Aigner Ferencz, Aradi József, Bátorfi Lajos, Benedek Sándor, Boruth Elemér, Böhm Adolf, Buday Imre, Csákomjai, Csengey Gusztáv, Darmay Viktor, Dolinay Gyula, Ember György, Ember Károly, Erdélyi Gyula, Erdélyi Mikes Róza, Erődi Dániel, Földváry István, Gáspár Imre, Hajgató Sándor, Hamar László, Hoffmann Mór, E. Illés László, Illyés Bálint, Kárpáti Károly, Kerekes Sámuel, Komjáti Jenő, Koroda Pál, E. Kovács Gyula, Lukács Ödön, Majthényi Flóra, Márki Sándor, Mende Bódog, Moller Ede, Pataki Árpád, Reviczky Gyula, Roboz István, Rudnyánszky Gyula, V. Sárffy Ignác, Sipos Soma, Sólyom Jenő, Szabó Endre, Dr. Szabó Dávid, Dr. Szemák István, ifj. Szinnyey József, Dr. Tomcsányi Imre, Vajda Viktor, Vass Jenő, gróf Vay Sarolta, Váry Gellert, Viski K. Bálint.

Megjelenik minden pénteken.

Előfizetési ár:

Fél évre 3 frt.

Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Előfizetések és reclamatiók a **kiadóhoz** varga-utcza 2256. sz. a., a lap tartalmát illető kéziratok pedig a **szerkesztőhöz** ideiglenesen **Felsőbányára** (Szatmármegye) küldendők.

DEBRECEN.

NYOMATOTT KUTASI IMRÉNÉL.

1877.

Kiadói szó.

A „Déliab“ ezentul, hasonló elegans kiállításal kiadásomban fog megjelenni; mint e számból is láthatja a t. közönség, mindent elkövettem, hogy e fontos feladattal bíró, vidéki szépirodalmi lap belbecséhez méltó külsővel s ezzel együtt nagyobb változatossággal bírjon. A lap szellemét és céljait már ismeri a közönség; azért most röviden csak annyiban ismételem, hogy oly közlőny akar lenni, mely Debreczennek, az ország első magyar fővárosának s a vidéknek, melyet a fővárosi sajtóval szemben egyedül képvisel: becsületére váljék. Erre nézve biztosít **Dengi János** ur e tekintetben elismert ügyessége és buzgósága; amarra nézve pedig még áldozatoktól sem riadok vissza mindaddig, míg látom, hogy fáradozásunk várhatólag méltányolva van.

Előfizetési ára:

Fel évre 3 frt — Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Az előfizetések legcélszerűbben postautalvánnyal a „Déliab“ kiadó hivatalába, Debreczen, vargautcza 2256 sz. alá küldendők. Teljesszámú példányokkal mindig szolgálunk; hirdetések iránt tudakozódní lehet nálam s Erdélyi István urnál, Kutasi Imre nyomdájában.

Lapomat a t. közönség becses pártfogásába ajánlva, vagyok
Debreczenben 1877. jul. 20 -án.

Tisztelettel

Gróf **Csáky Alfonz,**
kiadó és főmunkatárs.

SAKKTALÁNY.

— Kunczl Klemmitől. —

Megfejtendő a lóugrás szerint.

mit	zsa	kor	uj	va	ott	lett,	tél:
egy	rág	gyok,	dog,	Oda	led	rág	ott
kel	Éle	ro	Szi	vi	tál	Ké	mel
vi	ve	rul	zár	bol	S	fe	vi
ted	let,	ved	bár	most	söb	sa	tél,
ret	Uj	ron	a	be	her	dott	lát
S	köny	dá	dob	fo	Her	tet	ná
som	sze	ő	vé	va	ba	va	va

SZÁMREJTVÉNY.

Südy Teréztől.

7, 4, 5, 3, 4, 6. Olvasgatják szent emberek.
7, 6, 5. Játszótársa gyermekeknek.
1, 2, 3. Ebédelni ilyenkor szoktak.

3, 4, 7, 6. Legjobb ize van a czombjának.
7, 2, 3, 6. Több királyunk viselte e nevet.
1—7. Az alföldön látni ilyenket.

Megfejtési határidő aug. 18.

A 17. számban közlött sakktalány értelme:
Ha árnyam busan állna tán lelked előtt,
Nyugalmát megzavarva; zárd az emlékezet
Sütét rejtekébe, nyugodt órát várva
Ha nem feledve nem egyszerre
Örökre tán elfeledve oh ne legyen!

Tennyson Álfredi.

A számrejtvény értelme pedig:

„Isten! áldd meg a magyart!“

Helyes megfejtését következő t. előfizetőink küldötték be: Babos Szidónia, Rajcsányi István, Klein Nina, Kubinyi Izabella, Opris Katinka, Nagy Emilia, Szentjóby Erzsike, Földvály Izabella, N. N. Kisujszárlásról, Tóth Béla, Sárossy Janka, özv. Szentjóby Antalné, Dr. Wertheimer Jakabné, Spitzer Aranka, Ó (H.-Dorogról) Irma Helyben, Szoboszlaj Lajos Fülöp Miklós, Kis Péter, Székács Pál, Vecsey Izabella, Fráter Jolán, Váry Ida, Seb styén Mária, Kis Eszter, Végh Lajos, Pál Gábor, Juhász Imre, Tolnay Zsuzsika, Kapros Emma.

ELIBÁB.

Meti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Tartalom.

1. Csipkerózsák, (költ.) Szabó Endrétől. 2. Az ifjúból. Eckstein Ernőtől. Fordította Aradi József. 3. Az emberi test és lélek közötti viszony. Dr. Szabó Dávidtól. 4. Szabad-e az „és“ vagy „s“ előtt vessezni használni? (vita.) Tóbak Benőtől és Argustól. 5. Gyöngyszemek. — A szerkesztő jegyzeteiből. — 6. Tárca: Egy könyv elé. (költ.) Komjáti Jenőtől. Az udvarlók. Suhogótól.

Csipkerózsák.

I.

Piros rózsá, bokor rózsá,
Szőke kis lány szakít róla,
Bimbót szakít — kebelére tűzi fel,
Piros bimbó fehér keblén hervad el.

Mért nem vagyok én most rózsá,
Jaj beh szép halálom volna!
Szőke leány szép kis keze tépne le,
Elhervadnék hókebelén érette . . .

Nem tudom én mi a bajom,
Csak a szívem fáj, fáj nagyon —
Azért hogy én rózsá bimbó nem vagyok
Szőke lányért tudom, hogy elhervadok.

II.

Ha rám nevet kis számóca ajakad,
Egy csókodért a szívem majd meghasad . . .
Ne is tagadd, hogy szereted a csókot,
Áldom azt a szenteskedő mivoltod!

Jer ölembe, jere alkudj meg velem,
Az a csók hát igazán csak egy legyen;
Soh' se kérek többet, ha ez megesk,
Maga jön majd a századik, ezredik . . .

Szemed fénye, ha átnyilal lelkemen,
Egyszer fázom, másszor nagy a melegem . . .
Hej ha tudnám, hogy a szíved még szabad,
Örömben holtra sirtám magmat.

III.

Volt szeretőm, hat egyszerre,
Jó volna most, csak egy lenne,

Jaj de mikor a lány mind oly csintalan!
Kőrárok hajta, pórul jár, mint jó magam.

Azt se tudom, mit csinállok,
Ugy meguntam a világot,
A világon senkim sincsen énnékem,
Dehogy ér egy fakóvát az életem!

Be-beülök a kocsmába
Lekönyöklök asztalára,
Iszom, iszom míg pityókos nem vagyok,
Pityókosan aztán haza ballagok.

Szomorú a házam tája,
Nincsen, a ki jöttöm várja,
Nem vár reám se vetett ágy, se asszony,
Keservemben mint a bunda úgy alszom.

Szabó Endre.

AZ IFJUBÓL.

— Pajkos csevegések. —

Irta: Eckstein Ernő.

(Folyt. és vége.)

— Egy népköltő — így kalkuláltam — csak kevésben fog eltérni a történelmi igazságtól s most csak e meghatározó ének szerencsés körülírására van szükség, hogy a rám bízott feladatot megoldjam.

Elkezdtem.

— A hussita-háború idejében történt. A viszonyok akkoriban oly sajátságosan alakultak, hogy hosszas megfontolás és sok hiábavaló fáradozás után, hogy a békét fentartsák, mindennek daczára a háború kitört. Miután e háborút, vagy háborukat Hussz tanár tanítványai vezették, elneveztek ezeket, hogy másokkal össze ne téveszszék, „hussita-háborúk“-nak. Áttérek néhány kevésbé fontos dologra azon határozó pillanathoz érek, midőn a hussiták felkerekedtek s előbb Jena felé vették irányukat.

Futólagos eltérés után Camburg irányában az ellenséges Naumburg városkához értek, melynek több más kiváló sajátságán kívül egy rétje volt, melyet tekintettel az ott fészkelő madarakra vagy talán az ottan gyakran előforduló madárlövészet miatt is, „madár-rét”-nek nevezték el. A kérdés még eldöntetlen, melyik az igazi e két versio között. Vannak történetbuvárok, kik nagy éles ész kifejtésével az első felfogásra szavaznak. Éppen oly elismert tekintélyek azonban az ellenkező nézetre hajolnak; így hát, miután a források e pillanatban nincsenek kezem ügyében, a kérdést eldöntetlenül hagyom. Az ember az egész madárréten át nem látott mást, mint kardot s gerelyt!

Kerültem a „dárdát” fordulatot, mivel a rim elárult volna. Ravaszágom okozta belső meglepéssel eltelve, nem vettem észre, hogy a tanár mindinkább gyönyörködő arcot vágott, vagy, ha mosolyát észrevettem, a meglepődés kifejezésének tartottam, melynek buzdítnia kellett, hogy bátran folytassam.

Ez is hát egy darab ideig komoly nehézség nélkül ment végbe; de midőn a drágaság festéséhez értem s a legjobban felderítettem ama történelmi factumot, hogy egyetlen-egy lat kávé 16 fillérbe került, akkor a tetszésnek valóságos vihara tört ki s kintel-

jes pirulással kellett belátnom, hogy a mosolyt a tanár jóakaró vonásain teljesen félre magyaráztam.

— Hallgass, és ülj le, — mondá a tanár méltóság teljesen, — nem akarok oly kegyetlen lenni, hogy tégedet massacrozzalak.

Örültem, hogy a komédia elmúlt, mert még sem éreztem magamat valami különösen jól a néplyra interpretációjánál s jobb ha az örvénybe zudítottam, mint kinteljes lebegésben a mélység felett függjek. Ezen történelmi lectiokat is gyakran, oly ijesztő módon reproducálja előttem az álom s egészen tisztán érzem, mint ül a fatum ólomszerű nyomás alakjában torkomra, ha a tanár felszólít:

— Adja elő most az egyszer nekünk Európa helyzetének rövid átnézetét a népvándorlás bevégezte után.

Mind a tiz ujjammal babrálok agyamon, de a helyzet nem akar tisztulni s csak azon homályos tudat, hogy Európa akkor igen siváran és rendetlenül nézhetett ki, vigasztal meg engem a sivár rendtelenségért is az én saját koponyámban. Aztán egyszerre azon igyekszem magamon segíteni, hogy orrvérzést kaptam vagy lábikrámat görcstől kinezatom, oly szer, melyet valamennyi zavarba levő primanusnak a legmelegebben ajánlhatok. Csak az álomban nem akar az használni.

TÁRCZA.

EGY KÖNYV ELÉ.

E könyvet egy kedves poeta írta,
Dala oly édes, egyszerű.
Nem átkozódik és nem vágy a sírba,
Övé csak a mosoly s derü.

A világgal mit sem törődve sugja
Szerette Fannyja nevét.
Az üdvösség galambja bűgva
Elmond egy-egy tündérregét.

Szeméből az öröm könyűi folynak,
Szívében illat s napsugár.
Himbálja kettejök' egy piczi csólnak,
Fejök felett dalos madár.

Ők egy mesés, boldog sziget lakói,
Hol nincsenek zord fellegek,
Enyhél kinálnak árnyékos buvói,
Nem látni mást, csak kék eget.

Oly régi játék e szerelmi kettős!
Lepét üző vig gyermekek . . .
Mégis mindenkinek örökre tetszős,
Ki egyszer érzett, szenvedett!

Komjáfi Jenő.

AZ UDVARLÓK.

(Egy utcán talált levél.)

Felvette: **Suhogó.**

„ — — — Kedves Adél! Csókollak. Már csak azért is csókollak, mert a leányok levele mindig azon kezdődik, a min végződik — csókon. A szokás uralkodik az akaraton, mint a zseb a vágyon.

Azt irod, hogy boldog vagy. Megszabadultál a nevelőtől, a francia grammatikától, a tubákos zongoramestertől, a fűzőbe szorított etiquette-től, s szabad vagy, mint a madár. Tizenhatéves kedélyed csattog a verőfényes reggel s csillagos est káprázatától, s kéjjel élvezed a virágok gőzölgő illatát. — Szabad vagy, boldog vagy. —

Hanem van leveledben olyasmi, a mi engem nyugtalanít. Egy szőke huszártisztról beszélsz, ki gyakran lovagol ablakod alatt, s olyan beszédes szép szeme van, mintha csak az égből lopott volna egy darabot. Sugár termetét igen dicséred, s pörge bajuszszának varázsa obligát ájulásba ejt. Kedves hugom, te azt a huszártisztet nagyon megnézted. És ez engem aggaszt egy kicsit. —

— Ismerjük már — mondja a tanár kicsinylőleg. — Én is voltam egyszer primanus, de engem soha se kintott a görös. Csak beszélje el tovább szép csendesén vagy legyen három napi karczerre elkészülve.

A karczer-napok csak úgy esnek, ha álmodom. Persze ébren is nem egy szép órát nyögtem a gymnasiumi épület padlás tetején, de az álom még pazarlóbb e tekintetben, mint a való. Amellett az álomban egy eszközt sem látok a rámmért büntetés lerovásának elhárítására, mialatt tényleg ezt oly művészettel értettem, mely iránt még most is bizonyos tiszteletet érzek. Nem ritkán történt, hogy egyetlen egy hét folyamában egyszerre három tanár büntetett egyenkint hat órai karczerrel. Egy szép napon bejelentettem magamat a pedellusnál s mondtam: Dingeldey ur, még a hatórai karczert is ki kell álnom, melyet a doktor ur rám szabott. A derék pedellus e megjegyzésre „doktor ur“ megnyugodhatni hitte magát s én felmáztam a lépcsőkön. Egy-pár nappal később jött a tanárok elseje s tudakozódott, vajjon bejelentetem-e magamat, Dingeldey igenelte. Aztán jött a másik, Dingeldey ujjal igenlő választ adott s a harmadiknak is igenlően válaszolt harmadizben is. Az a gondolat, hogy egy tanuló egyetlen egy hétben háromszor is meg-

fosztathatik szabadságától három különféle tanártól, oly felfoghatatlan volt előtte, hogy nemes lelke azt föl se vette számításába. Ő a tanárok tudakozódásait egyszerűen kiváló érdeklődés jeleinek tartotta, melyet az én személyiségemhez kötöttek s így én nem ritkán háromszoros, sőt négyszeres büntetést egyszeresen állottam ki. A bűnhődés stenographiai rendszere, melynek tagadhatatlan előnyei vannak. Csak az álomban nem akar ez a gyakran említett eszköz használni. Dingeldey, ki a valóságban a legjobb emberek egyike volt a nap alatt, itt az egyszer egy inquisitori bíró gonoszságával ellenőrködik, sőt leánya, a szelid, rózsás Katicza is bevádol Heizerling Sámuelnál a büntetés ki nem állott óráiért.

Igy boszulja meg magát a hajdan a moston, mert a most meglegedését fejezi ki azon, hogy a hajdan lánczaitól megszabadult. Minden kiegyenlítettik az életben: ki nappal kalappal a kezében a templom-ajtónál áll és alamizsnát kér, az éjjel az álmok édes deliriumában talán Franciaország trónjára vagy szent Péter székére hág; s a kinek a fejébe koronát nyomott a sors, az talán, ha Morpheus őt elringatta, öreg fogpiszkálók elárúsításával vagy elhasznált whisitkártyák mosásával foglalatoskodik.

Csak egy eszköz volt, hogy a kikelet közeled-

Én is leány vagyok, mint te. Csakhogy egy kicsé többet tapasztaltam. Volt rám időm. Én már akkor osztogattam a kosarat, midőn édes anyád (nyugodjék szegény!) olyan kicsi kis leány volt, hogy bábuját mindennap megétette. — Minden teketória nélkül elfogadhatod tőlem a tanácsot.

Egy leánynak, midőn a nevelde k üszöbét elhagyja, legelső gondja legyen, hogy jól megválassza udvarlóját. — Ettől függ jövője.

... És te, alig három hónapjára uszályos nagy leányságodnak, egy szőke huszártisztról ábrándozol. Rettenetes! Hát nem tudod te azt, én kis 16 esztendőös angyalkám, hogy a világon leghálátlanabb udvarló: a katonatiszt.

Szinte látom, hogy duzzasztod fel azokat a piros ajkacsákat, s talán csattintasz is nyelvecskéddel, hogy miféle zöldségekkel mulattat téged ez a megpenészedett vén leány. Pedig nincs igazad. Jól tudom én azt — no hát a manóba! magamról — hogy nagyon csábos az az egyenruha, a kard csörtetése igen kedves zene, s a sarkantyus huszár délczeg paripán olyan látvány, melyre elbódul egy olyan 16 esztendőös ártatlanság, mint te vagy. Hanem az eredmény! Csalódás. A huszár napfény, mely eltűnik, hullám, mely

ha most lágyan érinti is nedves kezedet, a tenger végtelenébe nyomtalanul tűnik el. — Ne hidj az egyenruhának! A katonatiszt udvarol, de nem házasodik! És ez természetes! A katonának igen alkalmatlan bagázsia egy asszony, s az állomási hely igen unalmas egy kis szerelmi viszony nélkül. — Nézd meg a statisztikát, ha ugyan hallottad hírét ennek a csoda tudománynak, a hadsereg tisztjeinek hány %-ja nő? S van-e csak egyetlen egy is olyan, kinek ne lettek volna gyöngéd viszonyai? No lásd. Hát nincs igazam? Hát nem kötve kell hinni a komának?

Azért hát csak addj te előnyt a civilnek! Oh! azok jámbor emberek. Azok házasodnak.

Valóban, ha azt kérdeznéd tőlem, miféle állásu udvarlóból lesz a legjobb férj? kissé zavarba jönnek. Mert nincs olyan elmélete a tapasztalásnak, mely többé-kevésbé ne sántitana. Hanem azért én azt hiszem, leghálátatosabb udvarló a pap és a hivatalnok. Amaz szent ember, ez csendes ember. A hivatalnok ritkán hagyja cserben ideálját, a pap igen ritkán. — Ezért becsüld meg azt az udvarlót, a ki pap vagy hivatalnok. Igaz, hogy udvarlóknak kissé unalmasak. Soha eszökbe nem jutna, hogy czukkedlit hozzanak, a bálba nem igen szeretnek menni, s táncolni még kevésbé. Hanem férjeknek pompásak! Komoly

tére kevésbé érezhetővé tegye a gymnasiumi lán-
czok nyomását: a neveltlenség kéje. Ti bölcsék,
jámborok és igazak, már látlak megint titeket kép-
zeletben, amint homlokotokat ránczoljátok. De ti
nem tudjátok, hogy a neveltlenség a tulajdonké-
peni életmagvat, sőt a gymnasiumi élet egyetlen
költészetét képezi. Vedd el egy varró-lánytól az ő
vasárnap-délutánját és te léte virágát töröd le, vagy
vedd el egy gymnásistától a neveltlenség privile-
giumát s a kétségbeesés törét döföd szívébe. Tudok
én arról egy dalt énekelni. Egy teljes évig, komor
előítélettől tévutra vezetve, saját kezemmel fosztot-
tam meg magamat e drága privilegiumtól és szenved-
tem, mint egy Prometheus a sziklán. A kegyes ol-
vasónak végül előadom, hogyan történt meg ez.

Midőn a városi gymnasium quartájába léptem
tizenkét éves jámbor, vidám gyermek voltam, aki
semmiben sem gondolt rosszat s úgy alakította létét,
ahogy az istenek rendelték, a tanárok homlokrán-
czaitól való aggály, dicséretre, vagy büntetésre való
tekintet nélkül. Ezen gyermekes nyíltság követke-
ménye az, hogy érzékeny bizalmatlansági votumok
sorozatában részesültem s az év végével egy a ma-
gaviselet pontjában igen kétes árnyalatu cenzurát
vittem haza, míg három vagy négy társam „szorga-
lom és jó magaviselet miatt“ praeniumot kapott.

otthonn ülő emberek, s egy kis asszonyi routinnal oly
könnyen lehet fejkbe nyomni a papucsot, hogy
csupa gyönyörűség! Ne nézd azt, hogy a pap, ha
megvénül, szenteskedő; az elaggott hivatalnok podeg-
rás. A vén ember mind kiállhatatlan!

A k e r e s k e d ő igen áldozatkész udvarló. Még
tulságosan is. Nemcsak sűrög-forog, hanem ugrál is
körülte. Mindig nyalánságokkal étet, a kezedet min-
den alkalommal nyalja-falja, friss ujsággal kedveskedik,
ha valahová mentek, a viláért sem enged gyalog
menni — hanem azért ne higj neki! S z á m i t á s -
b ó l n ő s ü l. S mint férj, megméri a cukrot, a mit
kávédba teszel, s azon tündöklik, hány krajczárba ke-
rült méterje annak a szövetnek, a mit a ház körül vi-
selsz. Akármilyen bon vivant nőtlen korában, mint
férj fősvény!

A t a n á r udvarlónak is, férjnek is kiállhatat-
lan. Nemcsak a tanteremben, hanem otthonn is p r o -
f e s z s z o r. Előadást tart. Ha hozzá kezd, szóhoz
nem jutsz tőle! Pedig az iszonyu, egy nőt be-
szélni nem hagy ni!

A z ü g y v é d előre ismeretlen minőség. Ignota
qualitas. Valamint nem lehet tudni előre, mennyi igaz-
ságszeretetet rejtett belé Themis, ép úgy bizonytalan,
lesz-e belőle jó férj vagy nem. Természetétől függ. —

Ezen praenium, mely mások részére esett s tőlem a
sorstól meg volt tagadva, a következő husvéti ünne-
pek alatt szülői házamban a mindennapi asztali be-
szelgetést képezte. A családi becsületnek mintegy
megsértését látták abban, hogy én üresen kerültem
ki s oly fájdalmasan éreztették ezt velem, hogy azon
heroikus elhatározásra szántam el magamat, hogy
a jövő évben a tertiában való tartózkodásomat arra
fogom felhasználni, hogy „szorgalmam és jó visele-
tem“ hasonló hivatalos igazolását arczom verejtéké-
vel is ki fogom érdemelni.

Ezen év a tertiában volt életem legszerencsét-
lenebb éve.

Egy fejezet Curtiusból untatott — azon ellen-
állhatatlan kívánságot éreztem, hogy szomszédom-
mal valami mulatságosabb tárgyról csevegjek, de a
praenium, mint valami rém, mindég közém s a bol-
dogító terv közé lépett s a szó elhalt ajkamról.

Egy délutáni sétát tettem. Nyelvem inyemhez
ragadt s éreztem az erős vágyat, hogy szóljak be
a legközelebbi csapszékbe és üritsek ki egy pohár
sört Heinzerling Sámuel egészségére; azonnal a
gymnasiumi törvények azon paragraphusára emlé-
keztem, mely arról szól, hogy az igaz, a szép s a jó
e szülőhelye tanulóinak a szesz italok élvezete
egyszer s mindenkorra megtiltatik.

Ha csendes, akkor jó férj lesz, de rossz ügyvéd. Ha
lármás, veszekedő, disputabundus, akkor jó ügyvéd
lesz, de rossz férj. Scilla és Charibdis. Ép azért nagyon
vigyázz, ha ügyvéd tapossa körülte a sleppet!

A m é r n ö k igen fád udvarló. Pápaszemet
hord, s ez már rossz jel. Feje mindig tervekkel van
tele, ép ezért keveset beszél. Férjnek alkalmas,
mert többnyire a házon kívül foglalkozván, enged
alkalmat a szórakozásra. Ez is valami.

A z o r v o s, ez a legtehetőlenebb udvarló. Min-
denüvé járva, mindenütt szépeket mondva, úgy meg-
szokja a hazudozás mesterségét, hogy készakarva is
nehezen tud őszinte lenni. Mesterségéhez tartozik a há-
zíkisasszonynak udvarolni. Ép ezért vigyázz, k u r á -
b ó l u d v a r o l - é v a g y s z i v b ő l ?

Az udvarlók tarka-barka tömegében kétségtelenül
legmihásznább, legveszedelmesebb az a r s z l á n. Nyelve
sima, mint a kigyóé, de szíve üres, mint egy kiürített
hordó. Fél a házasságtól, mint az ördög a tömjéntől,
s mégis minden csinos arc után szalad. Őrizkedj tőle,
ne hidj nyelve tökéletlen mézének, vallomásai perzselő
hevének, ha minden éjjel cigánybandát állit is abla-
kod elé, hogy: hallod-e a fülem ilét? Dugd be a
füledet, s aludj. Ennek a nemnek nincs külön társa-
dalmi osztálya. A társadalom minden rétegeből to-

Commiliteim valami pompás csinyt hajtottak végre; egész lelkem activ résztvevésre ösztönzött, de tudtam, hogy a praemiumnak vége lesz, ha csak egyetlen egy vétség is bizonyul rám s én elnyomtam vágyamat s megmaradtam, amivé lenni eltökéltem magamat: jó tanulónak.

A következő év husvétja elérkezett. Megkaptam praemiumomat egy Kiepert-féle atlas alakjában s elől ékesen lithographirozott vonásokkal állott olvasásra azon tény, hogy egy éven át összes tanárain teljes meglegedését szereztem meg.

E kincscsel karomban siettem haza; de már utközben azon ünnepélyes esküt tettem le: hogy soha és semmi szín alatt nem fogok törekedni praemiumra, hanem érzelmeimnek szabad tért engedek s minden tartózkodás nélkül a neveltség boldogító istennőjének tiszteletére szentelem magamat. Becsületesen megtartottam eskümet; szüleim is később iparkodtak a praemiumok kimaradásával kien-gesztelődni. Olyas valami homályos sejtelmök lehetett arról, ami bennem végbe ment s miután én ugyan egyszer megmutattam, hogy ha már absolute meg kell lennie, képes voltam egy egész évig a neveltség kinjait elviselni, így könnyebben elviselhető lett rájuk nézve, hogy folytatólagos jó magaviselet bizonyítékairól le kellett mondaniok.

borzza tagjait. Hanem megismerheted könnyen. Az a hánya-veti modor, az a Caesárt mutató ostobaság olyan jellemvonás, melyet okos lány nem téveszthet el.

A fülemiléről jut eszembe a költő. Na édes Adélm, az udvarlóknak ez a kiadása valami silány. Mint udvarló dühös. Falja a holdvilágot, a verszőn zsilipje tücsköt-bogarat átereszt a divatlapok hasábjain, s ha körülted nem ájuldodik, bizonyosan a kerítésen át leskelődik. Csupa illuzioval él. Ép ez a baj. Hiszen nem mondom, hogy nem híven szeret szegény, de mikor a „pásztor-kunyhó és egy darab kenyér“ meséje már a mai reális világban olyan nevetséges! Férjnek pedig nem válik be az istenadta! mert hát az asszony nemcsak lant-pengetéssel él.

Jaj, de már sokat is összefirkálok, ugy-e édesem? Talán nem is lesz türelmed elolvasni? Talán épen ott lovagol az a szőke huszárhadnagy? No, semmi. Ha meguntad, dobd el, felejtse el. Sok mindent összefecseg egy vén leány, midőn megszállja a meláncholika. Hanem azért mégis jó lesz nem feledni, a mit a tapasztalat mond az ártatlanságnak. — Csókol ezerszer örökre hü: Z i r z a b e l l á d.

De én a tertiában eltöltött évet még most is hibának tekintem élettervemben s százszor mondtam magamban: annum perdidit! Nem, ti szigorurak, a neveltség a gymnasiumi tanuló saját eleme s amint a hal ép oly kevéssé elhet meg burgundiban vagy rozspálinkában, époly képtelen egy modern képző intézet alumnausa egy leány-nevelő levegőjét szívni magába. A művelt állású lányok számára meglehetnek a neveltségnek a maga előnyei. A fiatal embereknek, kik az évtizedek folyamában egy szabad nemzet polgáraivá válnak, a fiuknak hagyják meg a kamaszévek privilegiumát és az ifjúság édes álmait, mert csak így boldogulhatnak.

Fordította: **Aradi József.**

Az emberi test és lélek közötti viszony.

— Akadémiai felolvasás. —

Dr. Szabó Dávidtól.

(Vége.)

A szellemnek a külsőre való kedvező befolyását bizonyítják azon sok ismerőseink, kikkel az életben egyszer-mászor találkozunk, kik anélkül, hogy inkább akárminek is mint szépeknek mondathatnának, mégis kedveseknek tartatnak. De a történelem is jegyzett fel sok példát erre. A hajdan korból, a púpos, förtelmes Aesopus meseirónak minden testi idomtalanságait oly előnyösen kiegyenlítő mivelt lelkének sajátja, hogy még a legmagasb körökben is kedvessé, tiszteltté lett vala. Canning, a nagy angol államférfi, korának legnagyobb szónoka, igénytelen, középfermetű, halvány arcú ember volt; de azon s egész lényén, magasztos, világon uralkodó lélek ömlött el, ha folyt ajkairól az ékes szó. Scott Walter, a termékeny regényíró, magas, szikár, csámpás ember volt; szemei aprók, bozontos szemöldökkel beárnyalva s arcvonalai igen közönségesek; de az egészből mégis valami mélyen gondolkodó, ünnepélyesen megható lélek sugárzott. — Paganini, a nyirettyűnek világhíres művésze, igen csunya arcú ember volt. De ha remekül kezelt hegedűjének bájos hangjaiban kezdett szelleme ömledezni, dicsőülni: dicsőültek avval együtt torz vonásai is, és őt a hallgatók igéző szépek találták. — A kis alaku, épen nem deli testű I. Napoleonnak arcát a folyást nagyszerű eszmével foglalkozó lélek oly varázshatásúvá tette, hogy az gyakran magasztos szépségnek tartatható, és bűbajos szemei előtt még koronások is, mint bálvány előtt, megtörttek és reszkettek. Ira Aldridge színész szerencsen volt, kinek arcán s esetlenül összetákolt tagjain, fogalmunk szerint, a szépségnek egy vonása sem lehet; de ő világnevezetességű tragikus színészsze képezte magát, s pathetikus declamatiója közben édesden és meghódítva nyugodott lényén a figyelő lélek, — még ha angolul szóló nyelvet nem értette volna is.

De legyen elég ennyi példa az ezer meg ezerből; lássunk egy párt az ellenkezőből is, mely szerint a lelki erők elhanyagolása magát a testet is visszatartóztatja tökéletes kifejtettségétől; sőt állati jelleget nyom arra: a mi főképp az arcvonalakban, de az egész test tartásában is kirikolt. Legfeltűnőbben mutatkozik ezen emberaljasító jelenség az örültekben, kikről — rettenetes dolog! — az istenkép egészen le van törölve. Ezen szerencsétleneknél

tapasztalhatni, hogy akik szép, deli tartású emberek voltak, míg sokszor jeles elmetehetségeikkel ragyogtak a világ előtt: mióta szellemök elsötétült, az arc- és testhorozás minden vonásaiba, minden mozdulatába undok, sőt irtóztató állati aljasság fézkelte magát. — Jegyzett föl a tudomány eseteket arra nézve is, hogy az ember teljesen el is vadulhat, sőt a szellemi élet teljes elhanyagoltsága mellett, a mostoha körülmények, időviszontagság, alkalmatlan életmód és táplálék, még az emberi testalkatot is kivesszik rendességéből s visszaviszik az alantibb foku állatok színvonalára. Így egy bizonyos írlandi gyermeket lapos homlokkal, kiülő tarkóval és az állhoz nőtt vastag nyelvvel találtak, a természet vadonaiban. Így egy niederlandi leányt, kérges, barna, durva bőrrel; valamint egy champagniai leányt, fekete arczczal s hosszú körmökkel, aki hallal s nyers hussal élt. Ilyen volt nem oly régi időben azon Fertő tavában fogott süheder, pikkelyes bőrrel s egész béka modorával, aki bekával élt, beszélni emberi módon, természetesen nem tudott, — s a szelidítési meddő kísérletek alól végre is megszökött. De a tapasztalás följegyzé azt is, hogy a vérszomjas emberek arczkifejezésében vadállati vonás van kifejezve. Csak korunk két vérszomjas, rangos bakóját — utálat borítsa emlékezetüket! — hozom fel erre nézve, Haynaut és Murawieffet. Amazt én láttam az 1850-dik év gyászos napjaiban s elég világosan, irtózáttal láttam arszában s modorában a vérengző hiuzt; emennek pedig arczkifejezésében s egész lényében — a festészek és írók vonásai szerint — félreismerhetlenül a leopárd kifejezése ült.

Többnyire hasonló kifejezést nyer a kéjencz is, mint a gyilkos, egész modorában; rokonok lévén különben is, csak azon különbséggel, hogy míg az egyik az erkölcsi, addig a másik a physikai életen gázol. A bikanyak, a vastag ajkak, a hátradólt homlok, vad, nyugtalan szemek — mik nész dühös bialra emlékeztetnek — küjső jelvényei azon állati lénynek, mely szilajon, vakon, meggyőzőhetlenül követi állati természetének közvetlen ösztönét (a bosszu vagy gyönyörvágyat), mi csak szenvedély lehet, mely őket ragadni szokta.

Azonban forduljunk el — t. k.! — ezen szörnyetektől, és ne szellőztessük az isten képére alkotott ember ily szörnyü elaljasodhatóságának lehetőségét! Elég adatot hordtam elő arra nézve, hogy minmagunknak természetrajzi és erkölcsi ismeretében előbb haladhassunk; és — úgy vélem — eléggé megvilágítottam azon szoros viszonyt is, melyben az emberlény két — t. i. az anyagi és szellemi — elve összeszerkesztve és együttthaladólag testvériesülve van. Annyira szoros ez a viszony az ember külseje és szelleme közt, hogy (csak odavetve legyen mondva) egyes embernek még legaprólékosb külsőségéből, péld. kéziratának hánytvetett, vagy cikornyátlan, könynyen olvasható vagy majdnem olvashatlan vonásaiból, vontak már — és nem épen hibásan! — következtetést lelkülete hányavettségére vagy egyszerű komolyságára, — nyílt és őszinte, vagy rejtélyes jellemére.

Engedje meg a t. k., hogy az itt mondottakból pár — természetesen következő és itt el nem hallgatható jó tanácsot vonhassak ki — záradékol.

Sohase engedjük az indulatoknak — mint afféle nekivadult ménnek — a féket elragadozni, hogy azok szenvedélylyé fajulhatnának el! — A külvilági nagy célokat ugyan legtöbbször csak az indulatok felizgulása által lehet elérni. De a szenvedélyek feldulják a lélek tükrének, az arcznak, szép és tetsző simaságát, nyugalmát, mint iszonyuan felszántják a szélvésznek a tengertükör alvó csendességét. A szenvedélyek a mi uralkodóink és bódító zsarnokaink egyszersmind; kergetnek azok bennünket előre, de nem tűznek célt pályánk elébe. A szenvedélyes ember nem lehet megelégedett. És jaj an-

nak, aki örökös izzalmak közt lángoló vágyak laptájául hanyatlik e világon!

Továbbá a testet képviseli némileg a szív, a lelket az ész. Legyen művelődésünk utáni törekvésünkben fő szempontunk az, hogy a világi életpálya bajnokának e két fő alkotó része — a szív és ész között — sohase zavarassék meg a kellő párhuzamosság. Nincs szörnyebb, mint a szivtelen eszes, — és nincs szánandóbb, mint az esztelen szivélyes ember.

És gondoljunk külsőnkkel, minthogy a jóízlésű, csinos, deli külső alatt hajlandó az ember jobb szellemet is keresni. A csinos, izletes külsővel tehát! — de ne a czéltalan, maskarás divattal, — és a testnek, a tagoknak nem elnyomogatott, de egészséges, deli kiképzésével. — E végre kezdjük már a csecsemői testet józanul ápolni, edzeni; a gyermeket és ifjat nekivaló testgyakorlatokkal kifejteni, képezni, idomítani. Szóval tartssuk fontosnak a physikai nevelést is, azaz, a testnek észszerű ápolását.

És — végre — ha igyekeztünk kifejteni, megtartani, tökéletesíteni tagjaink épségét, ügyességét, deliségét: igyekezzünk párhuzamosan a lélek erejét is fejteni, gyarapítani. — józan rendes gondolkodás, tisztességes társalgás és okos könyvek figyelmes olvasgatása által. Beszüljük és ápoljuk azon férfiakat és intézeteket, kik ott gyermekeinkkel is e nemes jótéteményt, többnyire hálátlan szorgalommal közleni életfeladatukul tüzték ki. Szóval minden igyekezettel azon legyünk, hogy legyen ép elménk az egészséges testben!

Szabad-e az „és“ vagy „s“ előtt vesszőt használni?

I.

Tisztelt Szerkesztő ur! A mellékelt közbeszólást kérem becses lapjába, a „Déliáb“-ba felvenni. Tisztelettel, Kaposvár, jul. 30. *

Nem akarok hozzászólni azon nyelvtani bonczolathoz, mely e lap 17. számának „Lapszemlé“-jében foglaltatik. Csupán azon részére van némi észrevételem, mely a vessző és az „és“ vagy „s“ kötszó egymás melletti használatát tárgyalja.

Azt mondja szemleirő: „Az s kötszó, tehát ö s z s z e k ö t é s r e, a vessző elválasztó jel, tehát el v á l a s z t á s r a használtatik kétszó, vagy mondat között... Vagy vessző (,) vagy s, a mint t. i. elválasztani, vagy összekötni kell! Tertium non datur.“

Igaz, hogy utóbbi időben ez a szabály nagyon elterjedt alkalmazást nyert az irodalomban; de ez nem bizonyítja helyességét. A kik nem az élő nyelvből vonják le a szabályokat, hanem megfordítva — a szabályokból, a nyelvtanból tanulnak beszélni: sokszor kesztre feszíték a nyelvet.

A magasabb, az irodalmi irálynál nem elég a nyelvtan szabályait tudni, hanem szükséges kifejlődött nyelvérzéssel birni s a nyelv szellemébe behatolni.

Ép nyelvérzék, s a nyelv szellemének felfogása mellett az idézett szabály helytelennek fog bizonyulni.

A kötszó elnevezés nem azért adatott az illető szócákknak, mivel azoknak rendeltetésük két szót vagy mondatot k ü l s ő l e g összekötni. Hanem azért, mert azok az egy vagy több mondatban kifejezett fogalmakat, esméket kötik össze egymással, a nélkül, hogy azok külsőleg is mulhatatlanul összekötendők lennének. Hiszen nemcsak hogy vesszőt, de még pontos vesszőt, pontot, felkiáltó- és kérdőjelet stb. is szoktunk hasz-

* Szivesen.

nálni az „és, s“ kötszó előtt. S (igy!) ha egyéb jelet alkalmazhatunk, miért ne használhatnók a vesszőt is?

Vannak esetek, midőn nem szabad e kötszó előtt vesszőt használni, s viszont midőn elhagyása helytelen, értelemzavaró. Nem szabad vesszőt használni az „és“ előtt, ha több azonos mondatrész van egymás mellett; például mikor a mondatban több alany, több állítmány, jelző stb. van közvetlen egymás mellett. De ha több kisebb mondat van egy mondatra összetéve, vonva: ott minden egyes, eredetileg külön mondat vesszővel választandó el, ha ott van is az „és, s“ kötszó.

Hiszen, ha így állítjuk fel a tételt: kötszó, tehát „összekötésre használhatók“ — akkor ez a szabály nemcsak az „és, s“, hanem minden kötszóra alkalmazandó volna. No, hogy aztán minő orthographia lenne az, feleslegesnek tartom példában megmutatni.

Valamint a több, úgy az „és, s“ kötszó sem azon czélra szolgál tehát, hogy a szokat, illetőleg mondatokat egymással külsőleg egybekösse; hanem hogy a gondolatok, eszmék belső összefüggését, láncolatát feltüntesse. A vessző és a többi írásjel szolgál arra, hogy a gondolatok helyes, az író által czélzott csoportosítását, egymáshoz való viszonyulását külsőleg kimutassa.

Hogy legmagyarabb helyes nyelvérzékkel bíró, s a nyelv titkait oly jól ismerő írónk, Jókai, miként használja a szóban levő kötszót, annak feltüntetésére ide jegyzek néhány sort a „Hon“ mai számának tárczájából:

„Tamera királynő és Semiramis egy időben éltek. Shemiram volt a legszebb asszony a földön, Tamera a legjobb asszony, s Arrial a legderékabb férfi, Tamera férje. Shemiram köröskörül minden országot meghódított; s a hány királyt elfogott, azt mind férjévé is tette.“

Tobak Benő,

a „Somogy“ belmunkatársa.

II.

Fenebbi közbeszólásnak rövid kivonata tehát körülbelül az lenne, hogy az „és“ vagy „s“ előtt szabad vesszőt használni. Mi ennek daczára másodsor is azt mondjuk, hogy nem szabad. Miért? Mult számunkban elég röviden és világosan megmondtuk; minthogy azonban vannak esetek, melyek látszólagosan ellenünk bizonyíthatnának, kénytelenek vagyunk e határozott állításunkat az előbbinél terjedelmesebben indokolni.

Mindenelőtt legyünk tisztában az „és“ vagy „s“ kötszókkal.

Czikkiró azt mondja: „ha így állítjuk fel a tételt: kötszó, tehát összekötésre használhatók — akkor ez a szabály nemcsak az „és“ vagy „s“, hanem minden kötszóra alkalmazandó volna.“ Természetesen. Minden kötszó kötszó, mely két szónak vagy mondatnak összefüggését, egymáshoz tartozását jelöli; csak hogy ezek a kötszók aztán alkalmazásra nézve különfélek: kapcsolók (és, s, ...), különzők (vagy — vagy, sem — sem ...), ellenkötők (de, hanem...) stb. Az „és“ vagy „s“ kapcsolók vagyis szorosán véve kötők; tehát nemcsak külsőleg, de belsőleg, értelemre nézve is összekötik az illető szavakat vagy mondatokat, nem úgy mint a többiek, melyek csak külsőleg teszik ugyanezt, de belsőleg, értelemre nem. Kétségtelen tehát, hogy az „és“ vagy „s“ a kellő helyen alkalmazva mindig összeköt.

A vessző (,) mint a többi írásjel arra való, hogy

vele beszédünkben az időszüneteket jelöljük. Mindenki tudja, hogy a vesszővel a legrövidebb időszünetet jelöljük a mondatok közt (a szavak közti használatáról jelen esetben szükségtelennek tartom szólni, amennyiben ottan a szóbanlevő kötszókkal össze nem jöhet); a vessző által jelölendő időszünetek oly rövid tartamúak, hogy a két mondat, melyek között a vesszőnek állnia kellene, mintegy összefolyni látszik s beáll az „és“ vagy „s“ kötszó szereplése, miáltal a vessző fölöslegessé válik. Ha az időtartam vagyis szünetelés nagyobb, a pontosvessző (;) használhatók, mely után az „és“ vagy „s“ kiírása vagy ki nem írása a két gondolatmenet szorosabb vagy lazább összefüggésétől tétellezhető föl. Egyébiránt az „és“ vagy „s“ használata a pont (.), pontosvessző (;), felkiáltó (!) és kérdőjelek (?) után rendszerint fölösleges eszerint elhagyható vagy más szócska által cserélhető fel, míg a vita alatt levő helyen nem. Pl. éppen a fenebbi cikkben e mondat: „S ha egyéb jelet alkalmazhatunk, miért ne használhatnók a vesszőt is?“ Itt a kezdő „s“ fölösleges, mivel fölcserélhető „eszerint“ -tel; míg ebben pl.: „Meggézem s megmondom véleményemet“ nemcsak, hogy el nem hagyható, de szükséges is.

Ennélfogva, ha egyéb jelet alkalmazhatunk is az „és“ vagy „s“ előtt, nem következik, hogy ott vessző is állhat.

Azt mondja továbbá, hogy, vannak esetek, midőn nem szabad e kötszó előtt vesszőt használni — s ez eseteket következőkben állapítja meg; „mikor a mondatban több alany, állítmány, jelző stb. van közvetlen egymás mellett.“ Kérem! hiszen ezekben az esetekben nem is szabad az „és“ vagy „s“ kötszót használnunk, csak is a két utolsó azonos mondatrész között! Tessék csak nézni: „A jó, szorgalmas, engedelmes és illemtudó ifjut mindenki szereti.“ A vessző és említett kötszók összeütkezése tehát ilyenkor szóba se jöhet s eszerint iménti szavai semmisek.

S viszont vannak esetek — folytatja — midőn a vessző elhagyása e kötszók előtt helytelen, értelemzavaró. Itt szabályul állítja föl aztán, hogy „ha több, kisebb mondat van egy mondatra összetéve, vonva: ott minden egyes, eredetileg külön mondat vesszővel választandó el, ha ott van is az „és“ vagy „s“ kötszó. Ez sem áll. De lássuk példákból, miket cikkiró jónak látott mellőzni.

„Ha adsz, szívesen és rögtön adj.“ * Ez három kisebb mondatból összetett mondat. Miért nincs itt az „és“ előtt vessző? Mert szükségtelen, helytelen-e, értelemzavaró-e itt tehát az, hogy a vessző el van hagyva? Nagyon is helyes! Vagy tessék oda tenni a vesszőt; helyesebb, értelmesebb lesz-e azért csak egy mákszemnyivel is az a mondat szerkezet? Dehogy lesz!

„A nap világít és melegít.“ ** Ez két kisebb mondatból összetett mondat. Mért nincs az „és“ előtt vessző? Mert éppen oly szükségtelen mint előbb volt.

Tehát utóbbi állítása is elesik.

Mindezekből következik, hogy „ép nyelvérzék s a nyelv szellemének felfogása mellett“ idézett szabályai, illetőleg állításai helytelenek.

Van egy eset, midőn az „és“ vagy „s“ előtt is szokatk vesszőt használni, de csak látszólagosan helyesen. Ez eset a nyelvtan szabályai szerint akkor volna, midőn az „és“ vagy „s“ két oly mondat közé kerül, melyeknek külön alanyuk és állítmányuk van; pl.: „Megmondtam, hogy eltakarodj, s mégis itt

* Szvorényi „Magyar nyelvtan“, 54. l.

** Szvorényi: „Magyar nyelvtan“ 52. l.

vagy? Vagy: „Minden lehető megkísérlettem, s ez teljesen megnyugtató.” Ezt mondaná a nyelvtan*; nézünk utána: helyes-e vagy nem?

E két példa mondatai egy gondolatmenethez tartoznak ugyan, de nincsenek egymással oly szoros, belső összefüggésben, amelyet az „és” vagy „s” használata megkövetel; s így! mint látjuk, ez időszünetelés is hosszabb köztük, mint e kötszóknál szokott lenni; de minthogy mégis — lazáltnan ugyan — egy gondolatmenethez tartoznak, jelölni kell összefüggésükkel a hosszabb időszünetet is s e jelölést a pontosvesszővel (;) kell tennünk, mert csakis éppen ily esetekben kell a pontosvesszőnek szerepelnie, különben fölösleges volna az írásjelek közt. A két mondat tehát így irandó:

„Megmondtam, hogy eltakarodj; s mégis itt vagy?”

„Minden lehető megkísérlettem; s ez teljesen megnyugtató.”

Ha az összefüggés szorosabb a most felhozott példakéval, a pontosvesszőnek is el kell maradnia az „és” vagy „s” előtt, bár alanyuk és állítmányuk különbözök is. El is maradhat szépen, anélkül, hogy értelemzavarás állna be. Pl.: „... most oly gyöngéden simultam hozzá s Dolores is... oly szeliden bánt most velem.”**

Ennélfoga a vessző az „és” vagy „s” előtt itt sem tűrhető meg; s így nincs egyetlen eset sem, hol ezek egymás mellett használhatók volnának.

E szabályt — mint látja cikkiró — éppen a nyelv szelleméből vontam le, szembevéve magamat a nyelvtannal; eszerint egyáltalában keresztre sem feszíthetem a nyelvet.

Én egyébiránt a szabályoknak a nyelv szelleméből való levonását csakis ilyes, kivételes esetekben helyezem, ahol a nyelvtan is felületes; máskor mindig azt tartom, hogy a szabályoknál a nyelvtan és a nyelv szelleme karöltve (ne pedig kizárólagosan az utóbbi) vezéreljen eljárásunkban; mert könnyen megeshetik, hogy a nyelv szelleméből való levonással is bakot lövünk, mint jelenleg t. cikkiró ur, ki „szabályait” — mint látszik — Jókai idézett soraiból vonta le, ahol a vessző és „s”, valamint a pontosvessző és „s” éppen rosszul van használva. Ha az eddig mondottakat figyelemre méltatta, rögtön beláthatja: miért? Különböznék én Jókainak ugyanabból a művéből idézek vissza helyeket, hol Jókai az én elvem követi. Tessék:

„Nem, nem!” szolt a nyomorult, elutasította a tüzitelt s mutatá...”

„A hol a szénaágyába elbujhatott s még azután sokáig hangzott ki a sirbolti üregből...”

„A mint fölébredt s körültekintett”

„Az utczák egyenesek, a falun keresztül folyó patak rendszer mederbe van szorítva s onnan rétöntöző csatornák vezetnek szertesét...”***

Olyan helyeket is tudok mutatni — de még többet — hol a vessző és „s”-t helytelenül alkalmazza. Itt van egy, egyéb tekintetben is hibás c z i m: „A ki sir, és a ki nevet.”**** Vagy ez: „Egyszer csak egy ficzkó nagyot horkan,

S olyat röhög...”*****

* Szvorényi: „Magyar mondattan”, 370. l. Gynriits: „Mondattan” 88. l. Torkos: „Mápyar nyelvtan” 125. l. Környei: „Gyakorlati közönséges irálytan” 18. l. Bárány: „Tanítók könyve” 217. l. Dr. Simonyi: „Magyar nyelvtan” stb.

** Reviczky: „Betegen”

*** „Hon” 198. sz.: Görögtüz.

**** „Üstökös. 30. sz.

***** U. o.

Vagy ez: „A nagyherczeg pedig nagyot bámult, S aztán kaczagni kelt bámultábul...”*

Vagy ez: „... elvették... az ezredesi rangját, és degradálták az udvaroncok legutolsó osztályába...”**

Vagy ez: „... ha a csuvaszok el akarják hagyni a shamán vallást, s a budha hitre áttérni, semmi nehézségbe nem ütköznek, s ha a Persiától elvett tartományok”*** stb

Mindezekből az sül ki, hogy a fényes nevű írókat sem jó mindenben követni; mert megeshetik — mint most is — hogy ők sincsenek tisztába a sok nagy dolgok közt a kisebbekkel! Különböznék is nem az az épnyelvérzék sa nyelv szellemének felfogása, hogy a tekintélyes írók hibáiból induljunk ki, hanem, hogy hatoljunk mi be a nyelv szellemébe s mi vonjuk ki onnan összehasonlítás, kombinálás által azt, mire nézve a nyelvtan biztos utmutatást nem nyújt.

Végül tehát, az eddigieket egybevonva, kimondjuk: hogy, ha az „és” vagy „s” előtt más írásjelt (;! ? ..) lehet is használni, vesszőt semmiesetre sem szabad.

GYÖNGYSZEMEK.

A Szerkesztő jegyzeteiből.

230.

Bárha lombra, szívre hervadás száll,

Van, a mi él s virágzik szüntelen:

Az illat a virágok tiszta lelke

S a lélek illata az érzelem.

A hervadásról.

Várad Antal.

231.

„Szép hirre, vagy névre, illő jutalomra vágyosz? Érdemeld meg! Annak idejében önként fog jönni; ha most nem, máskor, később, haláloed után:...”

Beszéd 1798.

Bacsányi János.

232.

Szép nőekkel való társalgás az élet kertészetéhez tartozik.

Shakespeare.

Rahel.

233.

A szerelmet a csalódások, az ábrándot a tapasztalás, a boszút a szánalom, az örömet a megszokás semmitheti meg; s a fájdalom? ... nincs, mi enyhítse az időn kívül.

Elpazarolt könyvek.

Grünvald József

Nyilatkozat.

Tisztelt barátom!

A „Röpke ivék” félreértvén a „Déliabab” 14-ik számában közölt nyilatkozatomat s talán abból tőkét csinálván magának a te rovásodra: kijelentem az igazság érdekében, [hogy én, nem azért nem ismertem el magaménak a polemiában forgó sorokat, mintha „rösteltem” volna a tulajdoniságot, minek röstelésére véleményem szerint éppen semmiok sincs, hanem elvi szempontból nyilatkoztam; mert nem ismerem el magaménak az oly „munkát” sem, a mivel nem „röstelést”, nem kellene szenvednem, de amivel határozott bravour arathatnék.

Budapest, július 31.

Böhm Adolf.

* U. o.

** U. o. Muszka rajzok. A jégpalota.

*** U. o.

A szerkesztő üzenetei.

Amennyiben a jul. 6-tól augusztus 26-ig terjedő időt nem Debreczenben töltöm, kérem a **vidéki levelezéseket, talányokat, a talányok megfejtéseit, a Tréfák és adomák** vagy a **Vegyések** rovataiba szánt közleményeket és megkereséseket Erdélyi Istvánnak **Debreczenbe a Kutasi Imre** ur nyomdájába küldeni; a lap tartalmát illető közlemények azonban nevemre **Felsőbányára** (Szatmármegye) küldendők.

K. B. (Körnerből). Gyöngé; különben a választás sem sikerült. Kísértse meg „Zrinyi”-ből a Zrinyi, vagy az Ilona szebb monológjait.

A beteg. Halni való.

E. K. Amit lehetett, megtettem; talán én is segítségére leszek valamivel.

Székelyhid. „Mint a magyar irodalmat termékenyíteni akaró ifjú, én is bátorkodom... etc. Nehogy túlterheljük szegény magyar irodalmat, kiszakítunk belőle egy stróphát:

Tudja tán, hogy öntözöm könyeimmal
És sirjától csüggedt szívvel térek el
Hisz könyem forró, mint a nap,
Mely hevít, mardos és harap.

A többi reservába tesszük, hogy midőn ismét beáll az irodalmi pangás, helyreüssük egy-egy ilyen strofázmányval. Fogadja forró köszönetünket a magyar irodalom nevében!

Fülep Imre. „Beküldött költeményemet közölni nem kérem!” (!) Nyugodtan lehet; e tekintetben legkevésbé sem szoktuk a dolgot elhamarkodni!

Jung Lajos és mások. A talányokat nem mi kezeljük.

Gróf Ármin. A lapot megrendeltem. A „Beköszöntő”-féle üres kezdetleges technikáról tanuskodik; talán később.

Octáv Kolozsvár. Meggyőződése helyes; egyébiránt lehet még belőle valami. Ezek rosznak nem roszak ugyan, de jóknak se jók.

Bechtold. Ida ellen nekem sem volt kifogásom. A 13 számot meg fogom küldeni. A küldöttekből talán használok, de csak később.

K. Emmi. Miláno. Gyönyörködő helyettem is. A számokat én küldöm. Pá

B. László. Egyszer már megküldtem. Most sziveskedjék várni, míg visszamegyek, mert magammal nem hoztam.

Hajgató. Szivesen; kár volt előbb nem szólani!

Tréfák és adomák.

Értesz-e a kocsizáshoz? kérdi N. ur egy faluban lovakat váltván, egy mellette álló fiatal kocsistól. Hogyne értenék, volt a válasz, hát nem ismer T. ur! hisz mikor tavál annyira felfordult, hogy még keze is eltörött, akkor is én hajtottam.

— Egy uri ember a városi tébolydát látogatván meg, a többi elmebeteg közt talált egyre, aki minden körülmény közt tökéletes öntudatban lenni látszott. „Miért van itt barátom?” — kérdi a látogató. — „Én az egész világot bolondnak tartottam, az egész világ pedig engem” — volt a rövid válasz — „és, amint tetszik látni, a többség győzött.”

— Egy egyszemű ember korán reggel összejött egy puposhátú ismerősével, akit így szólított meg: „hova ily kora reggel barátom, ugyan felrakodtál, mint látom.” „Korán kell lenni — felel a görbe — mert, amint látom, te egyik ablakodat még most sem nyitottad ki.”

— Szörnyű nagy szelet csapat tudományával egy orvos, hogy ő a betegségnek okát minden hosszú kutatás nélkül azonnal kitalálja. Elhivatott egy sinlődő beteghez, kinek, miután üterét megtapogatta, — nyelvé meg nézte volna, komoly arcot vágva így szólt: kevés mozgást tesz ön, mi a foglalkozása: Levélhordó vagyok már harminczhárom év óta, válaszolt a beteg.

— Mivel hitünk azt parancsolja, hogy a halál óráján a legnagyobb ellenséggel is ki kell békülnünk, adl ide Jancsi, szólt az ur inasához, azon pohár vizet. A poharat átvéve, tartalmát kiürítve, a haldokló megrázkódott és kiadá lelkét.

Különös az, sopánkodék egy uri ember, hogy napjainkban a nagy embereknek csak halálát teszik ki a lapokban, születésüket pedig soha. Igazad van barátom, de ennek is meg van az oka, még pedig az, hogy napjainkban nem születnek nagy emberek.

— Bizonyos főrangú ur egy delnő arczképét kérte ennek férjétől. De ez soha nem teljesítette különben jó barátjának kérését, mondván: ha a „copiát” oda adom most, majd idővel az „originalt” is kivánná.

— Egy paraszt legénynek anyja haldokolván, elment a lelkészhez éjnek idején a suhancz, hogy beteg anyját meggyóntatni elhívja. Tovább három óránál kopogtatott a pap ablakjánál, de igen lassan, végre viradni kezdett, a pap felébredt, látta a suhanczot és kérdé tőle: mit keres. Ő felelé: már háromórája, itt várom, beteg anyámhoz akarom hivni, mert mikor eljöttem haldoklott, de nem mertem zörgetni, mert féltem, hogy felébred főt. ur. Ugy tehát már megis halt anyád? kérdi a pap? Nem még, felelt a suhancz, mert Péter bátyám megígérte, hogy míg megérkezünk, addig mulattatni fogja őt.

— Azt a pipát láttatok volna csak, amiből én láttam pipázni a török császárt, — beszél az obsitos — az volt aztán a pipa aranyból volt s akkora, mint egy fazék, aztán négy ember tartotta, a pipa szára pedig kétölnyi volt és a négy szopókáján négy ember szita.

— Hát akkor a császár mit csinált?

— A császár?... öcsém!.... az csak utánna men tés köpködött.

— Egy mama leányának, ki ifjabb testvérével folyton viszálykodott, azt mondá: engedj neki lányom, légy te okosabb. De mivel a viszálykodás még továbbá is megmaradt, az öregebb testvér megunván a hosszú béketürest, végre így szólt: „Tehát mindig én legyek az okosabb.”

— Egy uracs, ki igen szereti a divatos; méltóztattott, tetszett — kifejezéseket használni, egy tánczvigalom után hazakiséri imádoztját. Ez a jégen mecsuszva, elesett, mire lovagja így szólt hozzá: „megméltóztatik a mamának mondani, hogy a sárba tetszett esni?”

— Ha valaki Diogenesnek fiatalkori csalfaságát szemére vetette, így válaszolt: „igaz, hogy én az voltam, a mi most te vagy, de te soha nem lehetsz az, a mi én vagyok.”

— Hajós legény: Már félórája huzom kifelé ezt a kötelet és még sincs itt a vége.

Öreg matróz: Valami gazember bizonyosan le levágta.

— Fox és Pitt. A két híres államférfi egyszer nagy lakoma után mint a parlamentbe — mindkettő igen szerethette a borocskát, s épen jól felöntötték ez alkalommal is.

— Goddám! — kiállt föl Fox — nem láthatom a szónokot.

— Nem tesz semmit — felele Pitt — én meg k e t t ő t is látok.

— Tanfelügyelő iskola látogatás alkalmával. — Mond meg nekem, hogy hívják azon embert, ki a mezőre, a rétre felvigyáz?

Gyermek: Mezőkerülőnek!

Tanfelügyelő: Hát azt ki az erdőre vigyáz?

Gyermek: Erdőkerülőnek?

Tanfelügyelő: No most mond meg, hogy hívják azt a nagyságos urat, a ki arra vigyáz, hogy az iskolában jól tanítsanak?

Gyermek: „Iskolakerülőnek!”

— Katonásdi. Káplár: Ide hallgasson kend tőkfilkő! Kend hamarabb kanyarodott, mint ahogy vezényeltem. Még egyszer megmagyarázom.

Tehát: mikor én azt mondom: k a n y a . . akkor ne k a n y a r o d j, hanem mikor azt mondom, hogy r o d j, akkor k a n y a r o d j.

Vegyések.

— **Növény a növénynek ellensége.** Ember az embernek — növény a növénynek ellensége; mert tudvalevő dolog, hogy a gaz-, tüsök-, gyom legtöbbször a hasznos növények rovására élődnek. Az ily gyomműveket pedig leginkább azáltal írhatjuk ki, hogyha megsemmisítjük mielőtt magvat hozhattak volna. Azért üsztökét a pásztor kezébe, hogy lépten-nyomon tisztítsa a legelőt — lekaszálni a tüskeműveket és szerbtöviset, hogy megsemmisüljenek, mielőtt szaporodásukra szánt magvaikat meghozhatták volna.

— **Zöltséget télire megszáritani.** Tisztogasd meg a zöldegeket gondosan, helyezd vászon kendőkre, és tedd be gyengén melegített sütő kemenczébe, hol addig tartsd, míg megszárad. A megszáradt zöltséget tömő aztán szorosán be köedényekbe, s ezeket kösd be.

— **Szunyog és rovar szurások ellen.** A meleg napok beálltával még a városiak is ki vannak téve a szunyogok vagy némely rovarok szurásainak. Különösen e szabadban mulató, lapdázó ifjuság rendszeren szunyog szurásokkal szokott hazatérni. Miután bebizonyult, hogy egy kis szurás is elegendő néha arra, hogy halált okozzon, tanácsos az azonnali orvosi segítség. Ha a szurás egy oly ujjon támad, melyen gyűrűk vannak, a gyűrűk azonnal lehuzandók, mert a gyűrű, mely az ujjat szoritja, a gyuladást elősegíti és nagyobbítja. Ajánlatos egy üvegcsében salmiakszeszt magával hordani. Mihelyt a szunyog szurt, egy csepp salmiak-szesz elegendő, hogy minden bajnak eleje vétessek. A már kifejtett gyuladásokat legsikeresebben olomeczettel lehet gyógyítani.

— **Védgyógyszer** disznóknak járványbetegségek ellen. Antimonium crudum, salétrom, bűdöskővirág veendő a gyögyszertárból 10—10 krajczárért, s ezek-

ből minden sertésre egy kávék kanálnyi és minden sertésre egy czikk fokhagymát apróra vágva kell jól összekeverni estve kovászba, s hagyni reggelig, hogy éledjen össze: reggel aztán ki kell csinálni galuskákba és éhomra minden sertésnek egy galuskát beadni. Ezt szükséges minden hónapban legalább egyszer megtenni, ha azt akarjuk, hogy disznóink járvány-betegségtől mentek legyenek.

— **Zsuppot eltartani.** A zsuppot az egerek nagyon szeretik felkeresni s benne tanyázni, mi által a gazdának nagy kárára vannak. Ez ellen egy régi könyvben olvassuk: Ha a zsupp kalászos végeit száraz homokkal behintjük, így az egerek azt nem fogják bántani. Ezen mód olcsó és mellette igen egyszerű, nem fog ártani, ha megpróbáljuk.

— **Patkányirtó szer.** Sokszor meggyül a gazdának a baja ezen szapora és falánk állatokkal s nem kis erőltetésbe kerül őket kiirtani — vagy legalább is tova üzni. A „Falusi Gazda” a következő szert ajánlja ellenük: Félkiló finoman őrlött tengeri hagymát (kapható a patikában $\frac{3}{4}$ kilo darabolt szalonna és $\frac{1}{4}$ kiló lisztből álló keveréket tészttávé gyurunk s ezt csalétkül használjuk.

— **Biztos szer a poloska ellen** — a diófa levél. Ha oly ágyakba, hol ama förtelmes rovar fészkel, diófa levelet teszünk s a réseket ily levéllel erősen bedörzsöljük: a kelletlen vendégeket biztosan elűzzük. A baromfi tetűje ellen is jó a diófa levél, ha azt a tyukok fészkeiberakjuk. — Ezt javasolja Englisch Josefa a P. L.-ban.

Kiadói üzenet.

T. L. urnak. Kóród Igaz, hogy ön mult negyed év elején lapunkra $\frac{1}{2}$ évre fizetett elő 2 frttal. Azonban lapunk julius elsőtől megváltozott alakban jelen meg s így az előfizetési árt is változtatni kellett. Kérjük a még hiányzó 1 frt beküldését.

S. Emma urhölgynek Fegyvernek. Nagysád ígérete úgy látszik — csak pusztá ígéret. Szabad legyen annak teljesülését is kérnünk.

H. Árpád urnak Diósgyőr. No! ha minden ily adoma beküldőjének tiszteletpéldánnyal szolgálunk: akkor lapunkat legalább is 5000 példányban kellene nyomtatni. — Eldobásra érdemesített leveleért 10 krt kellett fizetnünk; kérjük ezt utánpótolni.

K. Klemmi urhölgynek F.-Bánya. A kezünkél levő apróságokat már felhasználtuk. Szabad legyen nagysádat újabbak beküldésére szorgalmazni.

L. Ö-né urhölgynek Nyiregyháza. Biztosan nem tudom: Fehértó vagy Nyiregyház lesz-e kiszállási helyünk. Azonban nagysád kívánatát a legrovidebb idő mulva teljesíteni fogom.

Ö-nék. Ugyanott. Az ígért (Naptár) dolgozatra — úgy látszik — hasztalon vártam. Pedig nem feltételezem, hogy: „Bár akarnám, de ez a test,“ stb. stb.

N. K. urnak. F.-Bánya. Felhasználjuk és szívesen veendjük.

Tiszteletteljesen kérjük t. helybeli és vidéki előfizetőinket, hogy az előfizetési pénzt kiohivatalunknak (jelenleg főtér, Kutasi Imre könyvnyomdája, Erdélyi István urhoz) posta fordultával beküldeni kegyeskedjenek.

Teljes számú példányokkal folyvást szolgálhatunk.